

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ OBRODENIE

- **PREDPOKLADY:** koncom 18. storočia sa v Európe vytvorili predpoklady na **vznik moderných národov**.
- Vývin slovenskej národnosti silne obmedzovala **HOSPODÁRSKA a SPOLOČENSKÁ ZAOSTALOSŤ**. V podmienkach **dvojitého národnostného útlaku Slovákov** (zo strany viedenskej vlády, no najmä maďarských vládnych tried) boli možnosti formovania sa novodobého národa oveľa obmedzenejšie ako u Maďarov.
- Pod **vplyvom osvietenských ideí** (najmä josefínskych reforiem) sa **začína** u slovenských vzdelancov **prebúdať NÁRODNÉ POVEDOMIE** = uvedomenie si PRÍSLUŠNOSTI k istému NÁRODU.
- **POVEDOMIE** = uvedomenie si PRÍSLUŠNOSTI k istému NÁRODU.
- **HLAVNÝMI ČINITEĽMI SNO** bola **národne uvedomelá inteligencia** (takmer výlučne pochádzala z NEŠLACHTICKÝCH, zväčša ľudových vrstiev) v jej radoch prevažovali **kňazi, učitelia, advokáti a lekári**.
- **Hospodárske pomery** na Slovensku tiež neboli priaznivé – zaostalá agrárna krajina, väčšina obyv. žila na vidieku a živila sa poľnohospodárstvom, poddaní žili v kultúr. Zaostalosti a nemali záujem ani predpoklady zúčastňovať sa na politickom dianí. Slovenská maloburžoázia bola málopočetná a hospodársky slabá. Slov. šľachta sa až na výnimky pomaďarčila. Drobné zemianstvo hovorilo síce po slovensky, bolo však kultúrne zaostalé a nakoniec sa pridalo na maďarskú stranu.
- **Ciele SNO:** šírenie osvety, riešenie jazykových otázok, zdôrazňovanie starobylosti Slovákov – rozvíjanie veľkomoravskej a cyrilometodskej tradície, zakladanie učených spoločností a spolkov, v 2. etape SNO – šírenie myšlienok Slovanskej vzájomnosti a v 3. etape už polozenie základov svojbýtnej slovenskej politiky a kodifikácia nového spisovného jazyka.
- obdobie **FORMOVANIA MODERNÉHO SLOVENSKÉHO NÁRODA** tvorí jeden celok, vnútorne ho však členíme na **tri etapy**:

1. Začiatky formovania národa (1780-1820)

- prvá generácia národovcov podporovala josefínske reformy a propagovala osvetu medzi ľudom.
- Zdrojom národnej hrdosti bola veľkomoravská a cyrilo – metodska tradícia.
- Do popredia vstupuje snaha o pestovanie národného jazyka, (kt. pokladali národovci za najvýraznejší znak národa).
- Od 15. stor. sa na Slov. ako spisovný jazyk používala biblická čeština. Najmä Slov. protestanti ju používali ako **BOHOSLUŽOBNÝ I LITERÁRNY** jazyk. Katolíci (kt. tvorili väčšinu národa) používali ako **BOHOSLUŽOBNÝ j. latinčinu** a v kázňach slovenské nárečia.
- Aby sa národ mohol vzdelávať potreboval živý a zrozumiteľný jazyk.
- Prvý kto vystúpil s touto požiadavkou bol (osvietenský katolícky farár) Jozef Ignác Bajza (1755-1836). Vytvoril jazykovú normu (vychádzajúcu zo západoslov. ľudového dialektu), podľa ktorej napísal aj prvý sloven. román : **RENÉ MLÁDĚNCA PRÍHODI A SKÚSENOSTI** (1783)
- Na jeho snahy nadviazala mladá generácia pôsobiaca na Generálnom Seminári v Bratislave združená v Spoločnosti pre pestovanie slovenskej reči.
- Členovia tejto spoločnosti na čele s Antonom Bernolákom (1762 – 1813), po preskúmaní verejnej mienky v radoch sloven. inteligencie rozhodli sa v roku 1787 uzákoniť kultúrnu západoslovenčinu ako **JEDNOTNÝ SPISOVNÝ JAZYK**.
- Najskôr vypracovali **ZÁSADY SLOVENSKÉHO SPISOVNÉHO JAZYKA**, zhrnuté v diele Jazykovedno-kritická rozprava o slovenských písmenách (1787)
- K nim pripojil príručku pravopisu na **FONETICKOM PRINCÍPE** = „píš ako počuješ,“.
- V roku 1790 vydal Bernolák aj Slovenskú gramatiku a spis **O pôvode slovenských slov**.
- Zostavil aj 5- rečový Slovník Slovenský, Česko – Laťansko – Nemecko – Uherský(maďarský).
- Slováci rozdelení nábožensky, začali sa deliť aj v otázke spisov. jazyka. To viedlo k utvoreniu dvoch prúdov obrodovania : 1. **BERNOLÁKOVCI** – propagovali slovenčinu ako spisovný jazyk a vyzdvihovali

národnú SAMOBYTNOSŤ Slovákov..... 2. SLOVENSKÍ EVANJELICKÍ VZDELANCI – stúpenci biblickej češtiny = „ČESKOSLOVENČINA,, kt. sa hlásili k JEDNOTE ČS.KMEŇA

BERNOLÁKOVCI: v roku 1792 založili v Trnave spolok **Slovenské učené tovarišstvo**. Toto malo pobočné stánky po celom Slov. (500 členov, zväčša kňazov). Ich činnosť sa sústredila na: prebúdzanie národ. Povedomia, pestovanie literárnej tvorby v bernolákovskom jazyku a napomáhanie vzdelaniu a osvete ľudu. - okrem A. Bernoláka, kt. sa stal predsedom spolku sa najmä ĽUDOVÝCHOVNEJ činnosti venoval (tajomník a pokladník) **Juraj Fándly** (ZELINKÁR. O ÚHORoch AJ VČELÁCH, PILŇÍ DOMAJŠÍ A POLNÍ HOSPODÁR), DÚVERNÁ ZMLÚVA MEDZI MŇÍCHOM A DIÁBLOM). Poučal roľníkov o hospodárení, špecializácii (ovocinárstvo, záhradníctvo, vinohradníctvo) a zavádzaní nových hospod. Plodín. Postavenie ľudu chcel zlepšiť spriemyslením krajiny a rozvojom manufaktúr. Bojoval tiež za rovnoprávne postavenie Slovákov v Uhorsku.

Evanjelici: ich predstaviteľom bol **Juraj Ribay**. Slovákov chápali ako súčasť jedného českoslov. Národa (kmeňa). Na rozdiel od bernolákovcov nevytvorili jednotné centrum. Úzko spolupracovali s predstaviteľmi čes. národ. Hnutia (predovšetkým s Jozefom Dobrovským). Až v roku 1803 založili v Bratislave pri evanjelickom lýceu **Katedru reči a literatúry československej**. Profesom sa na nej stal **Juraj Palkovič** (vydával noviny, alendáre a ľudovýchovné spisy).

2. Rozvoj slovenského národného obrodenia (1820-1835)

- Je to obdobie, kedy sa ešte viac zhoršili **podmienky pre rozvoj slov. národného hnutia** (Metternichov absolutizmus)
- Slovenskí vzdelanci **hľadajú oporu** u inteligencie iných **slovanských národov**, najmä u **Čechov**.
- Vedúcimi predstaviteľmi na strane BERNOLÁKOVskej boli:
 - **JÁN HOLLÝ** (1785-1849)
 - **MARTIN HAMULJAK** (1789-1859)
- A STÚPENCI BIBLICKEJ ČEŠTINY boli:
 - **JÁN KOLLÁR** (1793-1852)
 - **PAVOL JOZEF ŠAFÁRIK** (1795-1861)
- **Ján Kollár** propagoval myšlienku veľkého **slovanského národa**. Kládol dôraz na vzájomné zbližovanie jednotlivých slovan. „kmeňov“(Slovanský národ=celé Slovanstvo delil na 4 kmene- RUSKÝ, ČESKOSLOVENSKÝ, POĽSKÝ a JUŽNOSLOVANSKÝ=ILÝRSKY)
- Šírenie všeslovanskej vzájomnosti súviselo s víťazným ťažením ruských vojsk proti Napoleonovi. (Rusko malo byť oporou ostatným slovanským národom.) Túto myšlienku vyjadril Kollár v diele **Slávy Dcera**.
- Myšlienku **slovan. vzájomnosti** podporoval aj **Pavol Jozef Šafárik** vo svojich dielach: **Dejiny slovanskej reči a literatúry, Slovanské starožitnosti, Slovanský národopis**.
- Otázku jazyka chceli riešiť **reformou češtiny pomocou slovenčiny**.
- **Bernolákovci** na čele s **Hamuljakom** sa však **rozhodne postavili za princíp slovenčiny** a za **myšlienku samostatného národného rozvoja Slovákov**. J. Hollý: eposy **Svätopluk, Cyrilo- Metodíada**.
- Snažili sa i pomocou lit. tvorby pozdvihnúť slovenský jazyk.
- V Pešti založili **Slovenský čitateľský spolok**, ktorý sa neskôr zmenil na **Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej** (1834). Spolok vydával 4 ročníky almanach **Zora** (1835-1840) v kt. publikoval príspevky v bernolákovčine a „českoslovenčine“.
- Hoci jazyková jednota sa ešte nedosiahla, zaznamenávame už čoraz užšiu spoluprácu medzi obidvoma táborami.

3. Vyvrcholenie slovenského národného obrodzenia (1835-1848)

- V 30.-tych rokoch 19. st. sa ako nový prúd SNO formovali **štúrovci**.
- Bola to **mladá generácia** v čele s **Ľudovítom Štúrom** (1815-1856). Ďalej: **Samo Chalupka, Michal Miloslav Hodža, Jozef Miloslav Hurban, Ctiboh Zoch, Ján Francisci- Rimavský, August H. Škultéty**. Zakladali **samovzdelávacie krúžky** pri vyšších školách (BA, Nitra, Trnava, B. Bystrica, Pešť).
- Štúrovci z **bratislavského evanjelického lýcea** sa združili v **Spoločnosti česko-slovanskej**, kt. vznikla v roku **1829**. (Zaujímal sa o spoločen. dianie, usporadúvala vychádzky na pamätné miesta- r. 1836 vychádzka na Devín, zveľaďovala knižnice). Okrem spolupráce s ostatnými krúžkami na Slovensku udržiavala kontakty s českými a ostatnými slovanskými vlastencami. Keď ju v roku 1837 zakázali, vznikol tajný spolok študentov **Vzájomnosť**.
- Propagovali **moderné podnikanie a vzdelanie**.
- Zakladali **nedeľné školy, knižnice, spolky miernosti**.
- Propagovali **moderné politické myšlienky**- ústavnosť, rovnosť národov, **romantizmus** (idealizácia ľudových vrstiev, obdiv k ľudovej kultúre a jazyku, **ľudová slovesnosť**- J. Král, J. Botto, P. Dobšinský, S. Chalupka) a slovanskú vzájomnosť.
- Odmietali feudalizmus, absolutizmus, stavovské privilégiá, maďarizáciu.
- Roku **1842** iniciovali zostavenie **SLOVENSKÉHO PRESTOLNÉHO PROSBOPISU** (programový dokument slovenského nár. hnutia). Protestoval **proti zavádzaniu maďarčiny ako úrad. jazyka a obsahoval jazykové a kultúrne požiadavky**.
- Roku **1843** sa **Štúr s Hodžom a Hurbanom** rozhodol povýšiť slovenčinu na **celonárodný spisovný jazyk**. Za základ si vybral **stredoslovenské nárečie**(=KODOFIKÁCIA SPIS. JAZYKA).
- Názorovo sa **zblížili s bernolákovcami** a v **júli 1843** na Hurbanovej fare v Hlbokom sa dohodli na pravidlách nového spisovného jazyka- **štúrovčiny**.
- Prvá kniha v novom jazyku vyšla r. 1844- almanach **Nitra**.
- Štúr napísal práce: **Nárečja slovenskua alebo potreba písania v tomto nárečí** (1846), **Gramatika= Náuka reči slovenskej** (1846).
- Vydával aj slovenské polit. noviny **Slovenskje národnje novini** s literárnou prílohou **Orol tatránski**, od r. 1846 literárno-vedecký časopis **Slovenskje pohľadi**.
- V roku **1844** vznikol v **Liptovskom Mikuláši** najvýznamnejší **celonárodný kult. spolok Slovákov TATRÍN**. Pod vedením M. M. Hodžu vydával Tatrín v novom spis. jazyku **ľudovýchvé knihy** a podporoval zakladanie **študentských a vzdelávacích spolkov**.
- V roku **1847** na tatrínskom zhromaždení v Čachticiach sa dovŕšilo **zjednotenie štúrovcov a bernolákovcov**. Tým sa dovŕšilo **národné zjednotenie Slovákov**.
- Kultúrne aktivity Slovákov postupne prerástli do **politických aktivít**.
- Ľ. Štúr ako poslanec na pôde uhorského snemu (za Zvolen) v roku 1847 (v predvečer revolúcie) predniesol **politický program**, ktorý sformulovala sloven. politická elita.